

Alusta alkaen 27

1 Moos 20

Ihmisydessä on tunto jumalallisesta oikeudesta

Sodoman ja Gomorran hävitystä ja Lootin perheen kohtaloita käsittelevän jakson jälkeen kertomus palaa kuvailemaan Abrahamin ja Saaran vaiheita.

Abraham siirtyi Mamren tammistosta Negeviin ja asettui asumaan Kadesin ja Surin välille. Sitten hän muutti siirtolaiseksi Gerarin kaupunkiin. (1 Moos 20:1)

Kun Raamattu kuvailee Abrahamin elämää, niin enimmänsä osan aikaa se kertoo tavanomaisesta arjesta, jossa ei ole ihmeitä eikä edes kovin kummoista menestystä. Näin on siitä huolimatta, että Abraham ja Saara olivat Jumalan erityisesti valitsema pelastushistorian välikappaleita.

Raamattu, Jumalan ilmoitus, on tällainen varmaankin syystä. Jumala haluaa opettaa meille, että suuri osa hänen lastensa elämää on tavallista arkea.

Usein se on sitä kovempaa arkea. Abrahamin ja Saaran siirtolaisuudesta tulee mieleen Paavo Ruotsalainen, joka joutui puutteen ajamana pakkaamaan Nilsiässä tavaransa ja perheensä hevostäkkiin ja lähtemään matkalle, siirtolaiseksi Puolaan. Suomen rajalta perhe kuitenkin käännytettiin takaisin siksi, että he olivat tullimiesten mielestä liian köyhiä kestääkseen matkan raskaudet.

Saara joutuu taas vaaraan kauneutensa tähden

Siellä Abraham sanoi vaimostaan Saarasta: ”Hän on minun sisareni.” Niin Gerarin kuningas Abimelek haetti Saaran luokseen. (1 Moos 20:2)

Nyt seuraa hyvin samankaltainen kertomus kuin mistä jo luimme (1 Moos 12:10-17). Tuossa aiemmassa kertomuksessa Abram (eli Abraham) ja Saarai (eli Saara) lähtivät pakolaisiksi Egyptiin. Pelossaan Abraham sanoi Saaraa sisarekseen, jottei joutuisi hänen kauneutensa takia egyptiläisten väkivallan kohteeksi. Farao otti Saarain haaremiinsa ja suosi tämän veljeksi luulemaansa Abramia, mutta lopulta Jumalan puuttui peliin ja palautti Saaran miehelleen.

Nyt lähes samanlaiset tapahtumat toistuvat kanaanilaisessa Gerarin kaupungissa. Mistä tässä on kysymys?

Ensinnäkin minusta näyttää siltä, että olisi hieman hankalaa tulkita molemmat kertomukset historiallisiksi faktoiksi. Olisi outoa, jos Abraham olisi niin kovapäinen, ettei hän olisi oppinut edellisellä kerralla. Ongelmana on myös se, että jos on kyse tarkasta historiasta, Saaran pitäisi olla yli 90 –vuotias vanhus, joka edellisessä luvussa ihmetteli, miten hänestä voisi olla synnyttäjksi. Olisi outoa, että kuningas Abimelek olisi ollut seksuaalisesti viehätynyt rupsataneesta siirtolaismummosta.

Historiallista tulkintaa vastaan puhuu sekin, että sama kertomusmotiivi toistuu vielä kolmannen kerran, 1 Moos 26:ssa. Siellä Abrahamin poika Iisak menee vaimonsa Rebekan kanssa pakolaiseksi; taas kanaanilaiseen Gerarin kaupunkiin, jota silloinkin hallitsee Abimelek –niminen kuningas. Ja taas mies sanoo pelossaan vaimoaan sisarekseen. Viime hetkellä paljastuu, että kaunis Rebekka onkin Iisakin vaimo ja hän välttyy joutumasta kanaanilaiseen sänkyyn.

Tieteellisessä raamatuntutkimuksessa on usein selitetty, että nämä kolme kertomusta, Abram ja Saarai Egyptissä, Abraham ja Saara Gerarissa ja Iisak ja Rebekka Gerarissa ovat kolme eri versiota samasta tapahtumasta. Israelilaisten huomattavan kaunis kantaäiti oli joutunut vaaraan kauneutensa ja miehensä pelkuruuden vuoksi, mutta oli pelastunut Jumalan avulla. Joissain israelilaisten piireissä hänestä kerrottiin Saaraina, joissain Saarana, joissain Rebekkana.

Kun 1 Mooseksen kirjaa koottiin, ehkä n. 600 -500 eKr, kaikki nämä kolme vanhaa kertomusta (joiden taustalla toki oli historiallinen tapahtuma), punottiin osaksi yhtenäistä juonta patriarkkojen elämästä. Se tehtiin, koska kaikkia niistä pidettiin jumalallisina. Punominen onnistui, mutta juoneen jäi toistoa ja epäloogisuutta.

Mielestäni tällainen tulkinta (jota taaskaan kenenkään ei ole välttämätöntä seurata, on ihan luvallista, mutta ei pakollista, uskoa näihin kertomuksiin tarkkana historiallisena kuvauksena) ei vähennä Jumalan sanan arvovaltaa. Me voimme ottaa todesta sen sanoman, jonka Jumala on halunnut inhimillisten kirjoittajien avulla meille välittää kertomuksella Abrahamista ja Saarasta Gerarissa. Käydään seuraavaksi tarkastelemaan sitä.

Avioliiton pyhydestä

Mutta Jumala tuli Abimelekin luo yöllä unessa ja sanoi hänelle: ”Sinun on kuoltava sen naisen vuoksi, jonka olet ottanut, sillä hän on toisen miehen vaimo.” (1 Moos 20:3)

Huomatkaa, että Jumala on tätä mieltä, vaikka Abraham (ja myös Saara) vapaaehtoisesti näyttelevät, että Saara on Abrahamin sisko. Kyse ei siis ole aviollisesta pettämisestä. Saara ei petä Abrahamia eikä Abraham Saaraa menemällä salaa toisen matkaan. Silti Jumala pitää Saaran ottamista Abimelekin haaremiin äärimmäisen vakavana asiana. Miksi? Siksi, että ”hän on toisen miehen vaimo”.

Tästä näkyy, kuinka vakavana ja sitovana asiana Jumala pitää avioliittoa. Jos on naimisissa, silloin on Jumalan silmissä puolisonsa vaimo tai mies. Jumalan kuudes käsky sanoo: ”Älä tee aviorikosta.” Hän pitää sen voimassa jopa siinäkin tapauksessa, että puoliset hyppisivät aisan yli toistensa tietien ja sallien. Saati sitten tietämättä. Jossain Vanhassa testamentissa Jumala sanoo suoraan, että hän vihaa aviopuolison jättämistä.

Uudessa Testamentista avioliiton sitovuus tulee esiin mm. kertomuksesta, jossa Jeesus kohtasi samarialaisen naisen kaivolla. Nainen pyysi Jeesukselta elävää vettä. Jotta hän olisi voinut sitä hänelle antaa, Jeesus puuttui naisen kannalta ikävään kohtaan. Oli kuin Jeesus olisi tietien tahtoon pannut sormensa märkivään haavaan, kun hän kesken leppoisan jutustelun sanoi:

”Mene hakemaan miehesikin tänne.” ”Ei minulla ole miestä”, nainen vastasi. Jeesus sanoi: ”Totta puhuit: ei sinulla ole miestä. Viisi miestä sinulla on ollut, ja se, jonka kanssa nyt elät, ei ole sinun miehesi. Siinä puhuit totta.” Nainen sanoi: Herra, minä huomaan, että sinä olet profeetta.” (Joh 4:16-18)

Jeesuksesta kuitenkin välittyi sellainen armo ja rakkaus, että totuuden paljastuminen ja tuomio eivät nujertaneet samarialaista naista, vaan vapauttivat, jopa riemastuttivat:

Nainen jätti vesiruukkunsa siihen, meni kaupunkiin ja sanoi ihmisille: ”Tulkaa katsomaan, tuolla on mies, joka kertoi minulle kaiken, mitä olen tehnyt! Olisiko hän Messias?” (Joh 4:27-30)

Mutta kun Jumala alkaa puhua tällaisista asioista omassatunnossa, se ei ole mitään riemua. Se on kauhua, ja ihminen yrittää välttää kuulemasta sitä. Omalletunnolle Jumalan sanan syyttävä totuus on kuin kuolema, niin kuin Abimelekin sai kuulla: ”Sinun on kuoltava sen naisen vuoksi, jonka olet ottanut, sillä hän on toisen miehen vaimo.”

Onko ihme, että Raamattu ei ole nykyisin kovin kovassa muodissa? Tiedotusvälineissä toisen puolison kanssa pelehtiminen on jännittävää ”salarakkautta”. Pois sellainen Jumala, joka tuomitsee! Pois sellainen fundamentalistinen kirkko, joka sellaisesta Jumalasta puhuu!

Luther oli oikeassa sanoessaan, että usein oikea Jumala näyttää meistä saatanalta. Ja saatana näyttää Jumalalta.

Vilpittömyydestä

Abimelek ei ollut kuitenkaan kajonnut häneen, ja siksi hän sanoi: ”Herra, et kai surmaa syytöntä. Mieshän sanoi minulle: ’Hän on minun sisareni’. Ja Saara sanoi itsekkin: ’Hän on minun veljeni.’ Minä olen tehnyt tämän vilpittömin sydämin ja tietämättä tekeväni vääryyttä.” (1 Moos 20:4-6)

Kuningas Abimelek osoittaa tällä puheellaan, että Jumalan käsky avioliiton pyhydestä on tunnettu sellaisillakin kansoilla, jotka eivät juutalaisten tavoin ole saaneet sitä tietoonsa Jumalan erityisistä käskyistä. Abimelek oli kanaantilainen pakana, mutta silti hän tiesi, että toisen miehen vaimoa ei saa viedä. Hän tiesi mitä on vääryys, hän tiesi mitä on vilpittömyys ja mitä on vilppi. Tässä asiassa hän oli lisäksi omassatunnossaan puhdas.

Eräässä 1 Moos selitysteoksessa (Westermann) sanotaan, että tämän kertomuksen kirjoittajalla on selvästikin ollut tiedossaan aiemmin kerrottu kertomus Saraista Egyptin faraon hovissa. Tuo kertomus jättää mietittäväksi sen, että miten Jumala saattoi rangaista faraota ja hänen hoviaan, vaikka farao oli ottanut Sarain hoviinsa luullen tätä naimattomaksi. Nyt tässä myöhemmässä kertomuksessa Raamattu tahtoo osoittaa, että Jumala kyllä ottaa huomioon sen, jos joku tekee tietämättään väärin, vaikka faraota käsittevä kertomus ei tuonut tätä puolta esiin.

Jumala sanoi hänelle [Abimelekille] unessa: ”Minäkin tiedän, että teit tämän vilpittömin sydämin, ja niin minä estin sinua tekemästä syntiä minua vastaan. Sen vuoksi minä en sallinut sinun koskea häneen. Anna nyt miehelle takaisin hänen vaimonsa, sillä se mies on profeetta, ja kun hän rukoilee sinun puolestasi, sinä saat elää. Mutta ellet anna häntä takaisin, niin tiedä, että sinun on kuoltava, sekä sinun että kaikkien läheistesi.” (1 Moos 20:6-7)

Jumala siis antaa Abimelekille vapauttavan tuomion tässä asiassa, vaikka toisaalta tekee harvinaisen selväksi, kuinka vakavasta asiasta on kyse.

Abimelekin syyttömyys on tärkeä huomio. Joskus meillä luterilaisuudessa painotetaan niin paljon jokaisen ihmisen syntisyyttä ja Jumalan armoa jokaista kohtaan, että voi hävitä näkyvistä kuinka valtava ero Jumalan simissä kuitenkin on olemassa vilpittömyyden ja vilpillisyyden välillä. Jos se ero häviää, ihminen alkaa ajatella: ”Sama se mitä teen, syntinen olen joka tapauksessa, ja

Jumalahan antaa joka tapauksessa synnit anteeksi”. Tällainen kristitty on pakanaa pahempi ja täysin eksyksissä.

Luonnollinen laki (*lex naturalis*)

Aamulla herättyään Abimelek kutsui luokseen kaikki hovinsa miehet ja kertoi heille unensa. Miehet pelästyivät kovin. Abimelek haetti luokseen Abrahamin ja sanoi hänelle: ”Mitä oletkaan tehnyt meille! Miten minä olen rikkonut sinua vastaan, kun olet asettanut minut ja valtakuntani vastuuseen näin suuresta synnistä? Sellaista, mitä olet minulle tehnyt, ei kukaan saisi tehdä.” (1 Moos 20:8-9)

Tämä kohta painottaa, että kanaanilainen kuningas, joka ei tiennyt Herrasta mitään, tiesi kuitenkin eron oikean ja väärän välillä. Hänen väkensä pelkäsi Jumalaa ja hänen tuomioitaan. Näin on siksi, että kaikesta huolimatta maailmassa ja ihmiskunnassa on säilynyt omatunto ja taju Luojan maailmaan asettamasta moraalista järjestyksestä. Sitä kutsutaan teologiassa ”luonnolliseksi laiksi” (lat. *lex naturalis*).

Luonnollinen laki ja sen tuntemus ei voi tehdä meitä vanhurskaiksi eli Jumalalle kelpaaviksi. Sen tekee ainoastaan usko Jeesukseen, joka on sovittanut syntimme. Siksi meistä jokaisen on hyvä tietää, että omaatuntoaan ei pidä laittaa lain ja käskyjen varaan, ei edes luonnollisen lain eikä edes Jumalan kymmenen käskyn varaan. Jos niin tekee, jää lopulta aina salainen pieni syyllisyys, joka syö elämänilon ja saa salaisesti inhomaan Jumalaa ja hänen tuomiotaan. Omatunto on laitettava yksin sen varaan, mistä aiemmin (1 Moos 15) Abrahamista kuulumme: ”Abraham uskoi Jumalaan ja Jumala luki sen hänelle vanhurskaudeksi.” Kun me uskomme Jeesukseen, että hän on meidän edestämme kuollut ja ylösnoussut, niin tuon uskon Jumala lukee meille edessään kelpaavaksi vanhurskaudeksi (Room 4:13-23).

Mihin sitten luonnollista lakia ja sen tuntemusta tarvitaan? – Niitä tarvitaan yhteiskunnan järjestyksen ylläpitämiseen ja yllä pysymiseen. Koska ihmiskunta voi tuntea Jumalan maailmaan luomisessa paneman moraalisen järjestyksen, siksi ihmisyhteisössä voi säilyä rauha ja siveys ja kulttuuri ja vilpittömän yhteisvastuu. Tästä kertovat Abimelekin, kanaanilaisen pakanakuninkaan sanat Abrahamille, Jumalan valitulle profeetalle: ”Sellaista, mitä olet minulle tehnyt, ei kukaan saisi tehdä.” Abimelek on tässä asiassa vanhurskas yhteiskunnallisessa mielessä. Jumalakin antaa hänelle siitä tunnustuksen.

Meidän länsimaisesta kulttuuristamme on katoamassa tämä pakanoillakin ihmisyyteen itseensä kuuluva kunniallisuuden tunto, joka perustuu luonnolliseen lakiin. Miksi? Koska länsimainen kulttuuri ei oikeastaan enää usko, että olisi olemassa maailmasta erillinen Luoja, jonka voisi hänen teoistaan tuntea. Jumalauskoa on julkisen mielipiteen mukaan tulossa hölynpölyä, jonka totuus tai epätotuus on valtapoliittinen asia. Jos näin pääsee käymään, se on hirmuisen suuri vahinko, sillä sen loppupäässä on Sodoma ja Gomorra. Nuo kaupungit kertovat meille, ettei ihmisyhteisön ole lainkaan mahdotonta joutua tuolle tielle.

Pakanoissakin on jumalanpelkoa

Abimelek kysyi vielä Abrahamilta: ”Mitä sinulla oli mielessä, kun niin teit?” Abraham vastasi: ”Minä ajattelin: ”Tällä seudulla varmaankin jumalanpelko on tuntematon, ja siksi nämä ihmiset tappavat minut ja ottavat vaimoni.”” (1 Moos 20:10-11)

On ihmeellistä, että kertomus antaa Abimelekin vieläkin hiostaa Abrahamia. Luulisi, että jos kerran Abraham on profeetta, hänen epäilyttävistä puolistaan pitäisi vaieta. Mutta tämän kysymyksen kautta Jumalan sana voi painottaa meille jo edellä mainitsemani seikkaa: pakanoissakin on kunniantuntoa. Pakanoissakin on Jumalan pelkoa ja tajua oikeasta ja väärästä, vaikka jumalinen Abraham toisin kuvittelee. Sodoma ja Gomorra ovat onneksi kuitenkin poikkeuksia, vaikka ne olivat Abrahamilla mielessä, kun hän oli äskettäin joutunut miettimään niiden kohtaloa ja sitä, ettei niissä ollut edes kymmentä oikeamielistä asukasta (ks. 1 Moos 18:32, 19:27-29).

Tämä on opetuksiksi meille kristityille. Monet ovat sitä mieltä, että seurakunta voi olla yhteistyössä vain uskovien kanssa, koska muut ovat jumalattomia. Tai että muiden uskontojen edustajien kanssa ei saa olla missään tekemisissä. Paljolti tässä on kyse samasta hieman ylimielisestä pelosta, josta profeetta Abraham saa tässä nuhteet. Jumalanpelkoa löytyy monesta sellaisestakin paikasta, jota me emme arvaa. Väittäisin, että joskus sitä on enemmän uskovaisten piirien ulkopuolella kuin sisäpuolella. Me olemme niin tottuneita jatkuvaan syntien anteeksisaamiseen, että saatamme venyttää oikeudentuntoamme enemmän kuin ei-kristityt.

Abrahamin kootut selitykset

Näin tekee tässä Abraham. Hän yrittää selvittää syytöksistä tökeröllä puolustelulla:

Sitä paitsi hän on todella minun sisareni, isäni tytär, vaikka meillä onkin eri äiti. Niin olen saattanut ottaa hänet vaimokseni. Mutta kun Jumala vei minut kauas isäni suvusta, minä sanoin vaimolleni: 'Tee minulle tämä palvelus: sano kaikkialla, minne menemmekin, että minä olen sinun veljesi.' (1 Moos 20:11-13)

Toisin kuin Abimelekin tapauksessa, kertomus ei mainitse sanallakaan siitä, että Abrahamin puolustelu saisi Jumalan hyväksynnän. Ei se saakaan. Lukija tajuaa, että profeetta Abraham jää häpeään kanaanilaisen Abimelekin edessä.

Näin käy sitäkin enemmän, kun Abimelek antaa hyvityksen, vaikka Abraham, ei Abimelek, on tehnyt sellaista, mitä kenenkään ei toiselle pitäisi tehdä:

Niin Abimelek antoi Abrahamille lampaita, vuohia ja nautakarjaa sekä orjia ja orjattaria ja lähetti takaisin hänen vaimonsa Saaran. Ja Abimelek sanoi: "Minun maani on avoinna edessäsi, saat asettua minne vain haluat." Saaralle hän sanoi: "Minä annan tuhat sekeliä hopeaa veljellesi. Olkoon se vakuutena kaikille omillesi sinun viattomuudestasi ja todisteena sinun kunniallisuudestasi. (1 Moos 20:14-16)

Uskonvanhurskaudesta

Mutta ihmeellisintä tässä on se, että joka tapauksessa Jumala antaa tämän tökerön selittelijän, Abrahamin, rukoilla itseään.

Abraham rukoili Jumalaa, ja Jumala päästi Abimelekin kirouksesta ja paransi hänen vaimonsa ja orjattarensa, niin että he saattoivat jälleen saada lapsia. Herra oli näet Abrahamin vaimon Saaran takia tehnyt Abimelekin palatsin jokaisen naisen hedelmättömäksi. (1 Mos 20:17-18)

Tämä on jälleen esimerkki ns. "uskonvanhurskaudesta". Abraham ei tosiaankaan ollut Jumalalle kelpaava siksi, että hän olisi ollut hyvä ja eettinen tai luonnollisen lain mukaan toiminut. Kertomushan nimenomaan painottaa sitä, kuinka epäeettisesti ja pelkurimaisesti Abraham toimi.

Silti Jumala kuuli hänen rukouksensa, silti Jumala käytti häntä vapauttamaan kirouksesta Abimelek, joka kuitenkin luonnollisen lain nojalla oli viattomampi kuin Abraham konsanaan.

Kannattaa tosiaan olla tekemisissä Abrahamista alkavan pelastushistorian kanssa! Pääsee ilmaiseksi osille sellaisesta, mitä ei ansaitsisi. Kuten sanottua, pelastushistoria huipentuu Jeesukseen, Messiaaseen, Abrahamin jälkeläiseen. Hänessä toteutui se siunaus kaikille kansoille, jonka Jumala oli Abrahamille luvannut. Koska meidät on kastettu Jeesuksen omiksi, meillä on oikeus tuohon siunaukseen.

Luonnollisen lain ja etiikan ja oikeudenmukaisuuden näkökulmasta Abrahamista alkava pelastushistoria vaikuttaa epäreilulta. Näkyyhän se tässäkin. Ilman omaa ansioitaan Abraham saa olla siunauksena häntä reilummaksi osoittautuneelle Abimelekille.

Tällainen armo, että vastoin omia ansioitaan saa rukouksensa kuulluksi ja pääsee Jumalan siunauksen virtaan, tällainen armo on kuitenkin ainoa mahdollisuus meille syntisille ihmisille olla tekemisissä Jumalan kanssa. Siksi me olemme kristityitä, siksi me vietämme ehtoollista, siksi meidät on kastettu.

Monta kertaa käy niin, että uskova kristitty ei ole edes niin vilpitön kuin luonnollisen lain tunteva pakana. Mutta silti meidät on Jeesuksen takia otettu armoliittoon. Armo kasvattaa meitä luottamaan Jumalaan yhä enemmän ja sitä kautta kasvamaan myös rakkaudessa, rehellisyydessä, rohkeudessa ja vilpittömyydessä lähimmäisiämme kohtaan. Abraham ja Saara saivat hekin olla tuon elävän ja heissä vaikuttavan armon kohteina. Kuten tämä kertomus haluaa sanoa, sillä tiellä tulee takapakkeja ja hidasteita, mutta ne eivät tee tyhjäksi Jumalan uskollisuutta ja mahdollisuuksia viedä meidät perille saakka. Ne ovat Jumalan sanan mukaan täysin tavallista ja uiden samalla tiellä olleiden kokemaa. Jos uskova tulisi heti täydelliseksi, armosta saatujen lahjojen runsaus tekisi hänet ylpeäksi ja omaan voimaansa luottavaksi ja silloin uskon yhteys elävään Jumalaan tukkeutuisi ja uskosta tulisi ihmisen oma idea.

Kaikki yhdessä vaikuttaa niiden parhaaksi, jotka Jumalaa rakastavat

Tähän sopii lainaus Lutherilta:

Miksi Jumala sallii omiensa langeta tällaisiin synteihin? Miksi hän sallii heidän näin kompastua? Tähän kysymykseen saamme parhaimman vastauksen siitä, mitä niistä on tuloksena: siitä syystä Jumala sallii näin tapahtuvan, että hän saisi tilaisuuden moninaiseen hyvään, eiväthän pyhät lankea joutuakseen tuhoon, vaan jotta Jumala voisi heitä runsain määrin siunata antamalla heille kukkuramitoin sitä suurempia aarteita, niin kuin hän Roomalaiskirjeessä sanotaan: ”Kaikki yhdessä vaikuttaa niiden parhaaksi, jotka Jumalaa rakastavat” (Room 8:28)